

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juli 1944 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillsättande av länsombud för krigsmaterielverket.

I propositionen nr 271 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 12 maj 1944, föreslagit riksdagen besluta, att ombud för krigsmaterielverket måtte länsvis tillsättas i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i samma protokoll anförts.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 september 1943 angående krigsmaterielverkets personalbehov vid krig m. m. framlade verket ett förslag till organisation för den regionala krigsindustriplaneringen. Enligt detta förslag skulle för varje militärområde på fastlandet en tekniskt och organisatoriskt väl förfaren industrichef förordnas till »krigsindustriråd». Dennes uppgift skulle vara, bland annat, att vid krig eller krigsfara enligt direktiv av verkschefen vid behov företräda verket i förhållande till krigsmaterielindustrien inom militärområdet och att vid eventuellt avbrytande av förbindelserna mellan militärområdet och riket i övrigt i samråd med militärbefälhavaren handlägga på verket ankommande frågor rörande krigsmaterieltillverkningen inom militärområdet. Dessutom föreslogs, att för varje militärområde en eller två tjänstemän i ledande befattning vid någon inom militärområdet belägen industri av större betydelse för landets krigsmaterieförsörjning skulle av verket efter Kungl. Maj:ts bemyndigande förordnas såsom »krigsindustriassistenter». Efter vederbörlig remissbehandling förklarade Kungl. Maj:t genom beslut den 28 januari 1944, att Kungl. Maj:t ville, sedan inom krigsmaterielverket pågående undersökningar rörande hithörande spörsmål blivit slutförda, på framställning av verket taga dessa spörsmål under omprövning.

Sedan 1943 års *civilförsvarsutredning* den 25 februari 1944 avgivit betänkande med förslag till *civilförsvars*lag m. m. (SOU 1944:5), har *krigsmaterielverket* i yttrande över nämnda förslag ifrågasatt, att för handläggningen av de regionalt betonade krigsindustrifrågorna skulle till krigsmaterielverket knytas ett antal personer i ledande befattning vid någon inom respektive län belägen industri, som vore av större betydelse för landets krigsmaterieförsörjning, förslagsvis benämnda krigsindustriassistenter. Dessa assistenters uppgift skulle i första hand vara att löpande följa verkets krigsindustriella planeringsverksamhet, att vid behov enligt verkets direktiv föra

sådana förhandlingar med industriföretag, som erfordrade lokal industriell sakkunskap, att i förhållande till verket jämväl i övrigt representera den lokala industriella sakkunskapen ävensom den fackmässiga sakkunskapen inom vederbörande industrigen samt att vid krig och därmed jämställda förhållanden företräda verket i ärenden, som fordrade omedelbart avgörande.

Sedermera har krigsmaterielverket i särskild skrivelse den 18 mars 1944 gjort framställning om att till överståthållarämbetet och varje länsstyrelse skulle knytas en krigsindustriassistent med de uppgifter i första hand, som förordats av verket i dess nyssnämnda remissyttrande över civilförsvarsutredningens förslag till civilförsvarslag m. m. Vidare skulle dessa assistenter av länsstyrelsen kunna tagas i anspråk för samråd och konsultationer i på länsstyrelsen ankommande ärenden berörande industrien inom länet. De skulle i viss utsträckning komma att övertaga de uppgifter berörande industrien, som enligt utredningens förslag skulle åligga de till civilförsvarsavdelningarna knutna militärassistenter. Krigsindustriassistent syntes verket böra förordnas av Kungl. Maj:t efter förslag av krigsmaterielverket i samråd med vederbörande länsstyrelse för viss begränsad tid, förslagsvis tre år. Beträffande ersättning åt krigsindustriassistent har krigsmaterielverket anfört, att sådan syntes under fredstid kunna bestämmas enligt de i kungörelsen den 29 augusti 1921 (nr 517) med vissa bestämmelser angående kommittéer angivna grunderna, d. v. s. i form av dagarvode för varje dag vederbörande haft att utföra tjänsteuppdrag vid länsstyrelsen. Under beredskapsförhållanden och i krig åter — då assistenten mera permanent torde komma att tagas i anspråk för hithörande arbetsuppgifter — syntes denna ersättningsnorm icke kunna tillämpas utan ersättning i stället få bestämmas av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Härvid syntes eventuellt de grunder, som under nu rådande förhållanden tillämpas för ersättning åt industrirepresentanter inom den statliga krisförvaltningen, kunna tjäna till ledning.

Över krigsmaterielverkets framställning ha utlåtanden avgivits av överbefälhavaren, cheferna för armén, marinen och flygvapnet, länsstyrelserna i Stockholms, Älvsborgs, Gävleborgs och Norrbottens län samt statens industrikommission. En sammanfattande redogörelse för innehållet i dessa utlåtanden lämnas i propositionen å s. 4 och 5, vartill utskottet tillåter sig hänvisa.

Departementschefen, statsrådet Sköld, har till statsrådsprotokollet anfört följande:

Det av krigsmaterielverket nu framlagda förslaget syftar till en komplettering och förstärkning av verkets organisation med regionala företrädare för verket. Det tidigare förslaget i ämnet anknöt till militärområdesindelningen, medan nu föreliggande förslag går ut på tillsättande av ett ombud för verket inom varje län. Sistnämnda förslag möjliggör nära samverkan med länsstyrelserna såsom civilförsvarsmyndigheter och synes därför vara att föredraga.

De i föreliggande förslag avsedda ombuden för krigsmaterielverket böra enligt min mening ha en dubbel uppgift. Å ena sidan böra de vara verkets rådgivare i angelägenheter, som kräva lokal industriell sakkunskap, främst i på verket ankommande krigsindustriplaneringsfrågor, samt hålla verket

underrättat om sådana lokala förhållanden, som böra bringas till verkets kännedom. Å andra sidan böra de inför civilförsvarsmyndigheterna i länen företräda krigsmaterielverkets synpunkter och önskemål i frågor om undanförsel och förstöring av krigsindustrieföretag samt i anslutning därtill genom rådgivning lämna biträde åt samma myndigheter. Överhuvudtaget böra ombuden vara verkets kontaktmän såväl med krigsmaterielindustrien i orterna som med nyssnämnda myndigheter. För att kunna fullgöra dessa arbetsuppgifter måste ombuden självfallet sättas i tillfälle att löpande följa verkets krigsindustriella planeringsverksamhet. I sådant syfte bör krigsmaterielverket tid efter annan samla ombuden till konferenser, vid vilka aktuella frågor rörande planlägningsarbetet böra upptagas till behandling och ett ömsesidigt utbyte av erfarenheter bör äga rum.

Från vissa håll har understrukits svårigheten att såsom verkets företrädare inom län med differentierad industri erhålla personer med tillräckligt mångsidiga insikter. Det vill emellertid synas, som om den allmänna industriella förfarenheten borde tillmätas större betydelse för fullgörandet av ombudens uppgifter än den speciella branschkännedomen. Vid sådant förhållande torde det åtminstone i regel icke erfordras mer än ett sådant ombud inom ett och samma län. Tänkbart synes även vara, att särskilt ombud för verket på ett eller annat håll skall kunna undvaras. Det lärer få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare besluta i hithörande hänseenden liksom beträffande erforderliga detaljföreskrifter för ombudens verksamhet m. m.

I fråga om ersättning åt krigsmaterielverkets ombud synes verkets förslag kunna läggas till grund. Under fredsförhållanden torde vid bifall till detta förslag kostnaderna för dagarvoden samt rese- och traktamentsersättningar för ombuden kunna beräknas till omkring 28 000 kronor. Det bör emellertid lämnas öppet, huruvida icke årsarvode tillika bör utgå till ombuden eller till vissa av dem. Med hänsyn till vanskligheten av att utan stöd av erfarenheter bedöma omfattningen av de arbetsuppgifter, som komma att åvila krigsmaterielverkets ombud, synes det lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta härom.

Därest riksdagen icke har något att däremot erinra, torde de fredsmässiga kostnaderna för ombudsinstitutionen i regel få bestridas från det reservationsanslag till industriens krigsorganisation, om vars anvisande förslag framlagts i den till årets riksdag avlätna propositionen nr 185. Med hänsyn till å ena sidan storleken av detta anslag och de reservationer, som stå till buds, samt å andra sidan de belopp, om vilka nu är fråga, synes någon uppräkning av anslaget för nästkommande budgetår utöver det i nyssnämnda proposition äskade beloppet icke vara erforderligt. De merkostnader, som kunna föranledas av beredskaps- eller krigsförhållanden, synas — i likhet med vad i sagda proposition (sid. 84 och 85) föreslagits beträffande motsvarande kostnader för krigsmaterielverkets organisation i övrigt — böra gäldas av förskottsanslaget Övriga utgifter (Gb).

Utskottet har icke något att erinra mot förevarande förslag. Utskottet vill emellertid icke underlåta att påpeka, att länsombuden, då de driva egna företag eller äro anställda i enskilda företag, i viss mån komma att intaga en ömtålig ställning såsom företrädande det allmännas intressen jämväl gentemot dessa företag. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på de svårigheter, som kunna härflyta ur detta förhållande. — Utskottet erinrar tillika om att propositionen nr 185 i de delar, varom här är fråga, numera av riksdagen bifallits.

Utskottet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.
Stockholm den 4 juli 1944.

På andra särskilda utskottets vägnar:

RICKARD SANDLER.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sandler, Sam Larsson, Eklund, Linnér, Gustaf Karlsson, Forslund, Lindström, Herlitz, Gustav Emil Andersson, Söderdahl, Lodenius* och *Gunnar Andersson*;

från andra kammaren: herrar *Olovson* i Västerås, *Staxäng, Mårtensson, Andersson* i Tungelsta, *Lindberg* och *Hall*, fröken *Öberg*, herrar *Mattsson, Carlsson* i Bakeröd, *Andersson* i Mölndal och *Skagerlund*.
